

БЛАГА А. Б.,

доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільного та
кримінального права і процесу
(Чорноморський національний
університет імені Петра Могили)

МАРТИНЕНКО О. А.,

доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник
(Державний науково-дослідний
інститут Міністерства внутрішніх
справ України)

УДК 343.988

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-3-2-23>

ЖЕРТВИ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ КОМПЕНСАЦІЇ ТА ВІДШКОДУВАННЯ ЗА СПРИЧИНЕНІ ЗБИТКИ

У статті висвітлені проблеми, пов'язані з наданням жертвам збройного конфлікту компенсації та відшкодування за спричинені збитки. Досліджена міжнародна правова база та практика пост-конфліктних країн у сфері відшкодування збитків жертвам конфлікту. Проаналізовані національні механізми допомоги постраждалим від збройного конфлікту. Висловлені пропозиції щодо вдосконалення діяльності органів влади України у сфері надання жертвам збройного конфлікту необхідних гарантій захисту їх майнових прав, а також запровадження ефективних механізмів соціального захисту.

Ключові слова: *жертва, збитки, компенсація, реституція, збройний конфлікт.*

В статье освещены проблемы, связанные с предоставлением жертвам вооруженного конфликта компенсации и возмещения за причиненный ущерб. Исследована международная правовая база и практика постконфликтных стран в сфере возмещения ущерба жертвам конфликта. Проанализированы национальные механизмы помощи пострадавшим от вооруженного конфликта. Высказаны предложения по совершенствованию деятельности органов власти Украины в сфере предоставления жертвам вооруженного конфликта необходимых гарантий защиты их имущественных прав, а также по внедрению эффективных механизмов социальной защиты.

Ключевые слова: *жертва, ущерб, компенсация, реституция, вооруженный конфликт.*

The article deals with problems related to the provision of compensation to victims of armed conflict and compensation for damages. The international legal framework and practice of post-conflict countries in the area of compensation to conflict victims are researched. The national mechanisms of assistance to victims of armed conflict are analyzed. The proposals on improving the activities of the Ukrainian

authorities in providing the victims of armed conflict the necessary guarantees for the protection of their property rights, as well as on introduction of effective mechanisms of social protection are made.

Key words: *victim, damage, compensation, restitution, armed conflict.*

Вступ. Збройний конфлікт в Україні, що триває п'ятий рік, вкотре підтвердив актуальність захисту людського ресурсу як такого, що стає найпершим об'єктом негативних викликів, пов'язаних із веденням бойових дій. За весь період конфлікту (2014–2019 рр.) Україна зазнала збитків максимально широкого спектру: людські, матеріальні та економічні втрати, фізичні і психічні травми, нервові потрясіння. Масштаб збитків можна оцінити за такими показниками:

– 3023 загиблі цивільні особи (1 794 чоловіків, 1 046 жінок, 97 хлопчиків, 49 дівчаток і 37 дорослих, чия стать невідома) та понад 7 тисяч поранених осіб. Одночасно серед комбатантів нараховується близько 9,5 тисяч загиблих та 21–24 тис. поранених осіб [1]. Близько 1300 осіб із числа цивільного населення і комбатантів вважаються зниклими без вісті [2];

– втягнення в діяльність незаконних збройних формувань щонайменше 45 000 громадян України, а також у діяльність самопроголошених формувань т.зв. «державних структур ДНР/ЛНР», парамілітарних формувань, органів окупаційної влади понад 346 тис. громадян України [3];

– переміщення в межах та за межі України близько 2,7 млн. громадян, з яких приблизно 60% – пенсіонери, 60% – жінки, 13% – діти і 4% – особи з інвалідністю [4];

– депортація більше 1500 осіб із території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь за рішеннями органів окупаційної влади, а також примусове переміщення на територію Російської Федерації біля 4700 осіб, які перебували в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі в місцях позбавлення волі;

– надзвичайно вразливий стан близько 800 тис. осіб, які проживають у районі конфлікту, а також 45–47 тис. осіб, які щодня долають лінію розмежування в Донецькій, Луганській областях та адміністративний кордон з Автономною Республікою Крим [4];

– наявність близько 200 тис. дітей, які потребують психологічної та реабілітаційної допомоги як жертви збройного конфлікту [5], а також не менше 4900 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, що залишилися на окупованих територіях Кримського півострову;

– спричинення різного роду шкоди більш ніж 5 млн. мешканцям окремих районів Донецької та Луганської областей [4];

– потреба в отриманні державної допомоги внаслідок конфлікту близько 3,8 млн. громадян України, 2,8 млн. із яких мешкають на непідконтрольних уряду територіях [4];

– руйнування об'єктів енергетичної, транспортної, промислової та соціальної інфраструктур на Донбасі, культових споруд, мостів, доріг, забруднення землі та ґрунтових вод, що спричинило збитки на суму близько 50 млрд. доларів США [6];

наявність по обидва боки від лінії зіткнення станом на початок 2019 р. понад 50 тис. будинків цивільного населення, пошкоджених під час бойових дій. Із них домівки близько 40 тис. сімей терміново потребують ремонту.

Постановка завдання. Викладене дозволяє констатувати, що жертви конфлікту у сучасному українському праві мають стати предметом окремого наукового аналізу, з наступним вивченням проблематики та розробленням заходів подолання наслідків збройного конфлікту.

Актуальність публікації зумовлена не вирішеністю науково-прикладних питань захисту осіб, постраждалих унаслідок збройного конфлікту. Якщо 4734 комбатантам із числа Збройних Сил України була встановлена інвалідність, то кількість цивільних осіб, які набули інвалідності внаслідок збройного конфлікту, остаточно не відома [7]. Досвід п'яти років засвідчив не виправдану тривалість судових розглядів справ щодо компенсації за пошкод-

жене майно. Середня тривалість таких розглядів у 20 місяців поєднується з низькою їх ефективністю. Так, станом на жовтень 2018 у жодній з 146 справ про компенсацію/реституцію за пошкоджене або знищене майно на Донбасі українські суди не винесли жодного рішення, яке було б виконано. Це супроводжується понад 4000 індивідуальними позовами громадян до ЄСПЛ, поданими проти України та Російської Федерації чи проти однієї з названих держав [8].

При цьому в науковій літературі питання захисту жертв конфлікту висвітлюються переважно в контексті реалізації норм МГП, що не є достатнім для вирішення поточних проблем державних органів влади.

Метою публікації, із урахуванням цього, є висвітлення тієї частини проблем, що стосується відшкодування збитків цивільним особам, які постраждали внаслідок бойових дій.

Результати дослідження.

Правові засади відшкодування збитків.

Питання надання жертвам конфлікту необхідної допомоги у вигляді реституції, компенсації, реабілітації та сатисфакції є окремою темою міжнародно-правових документів. Останніми, зокрема, передбачається:

– сприяння органами влади поверненню ВПО в межах можливості їхнього майна та власності, яке вони покинули або яке в них було вилучено після їхнього переміщення. Якщо повернення такого майна і власності є неможливим, тоді компетентні органи влади забезпечують або полегшують цим особам отримання належної компенсації або справедливої сатисфакції в іншій формі (Керівні принципи ООН з питання про переміщення осіб всередині держави, 1998, Принцип 29(2);

– відповідальність держави за створення та підтримку справедливих, своєчасних, незалежних, прозорих і недискримінаційних процедур, інституційних структур і механізмів для розгляду і задоволення претензій, пов'язаних із реституцією житла, землі і майна; обов'язок держави створити національні багатопільові кадастрові або інші належні системи реєстрації прав на житло, землю і майно, а також забезпечити, щоб наявні системи реєстрації не були знищені під час конфлікту або в постконфліктний період («Принципи ООН щодо реституції житла та майна в контексті повернення біженців та переміщених осіб», т.зв. «Принципи Пін'єру», 2005»);

– забезпечення державою повного та ефективного, негайного і пропорційного тяжкості втрат жертви відшкодування (Резолюція ООН A/RES/60/147, «Основні принципи і керівні положення, що стосуються права на правовий захист і відшкодування збитку для жертв грубих порушень міжнародних норм в області прав людини і серйозних порушень міжнародного гуманітарного права», 2006);

– закріплення для ВПО можливості реституції або компенсації у випадку експропріації власності або майна (Рекомендація (2006)6 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо внутрішньо переміщених осіб, 2006, п. 8.);

– обов'язок держави гарантувати своєчасне й ефективне відшкодування втрати доступу і прав на житло, землю і майно шляхом реституції і компенсації. У тому числі: компенсацією моральної шкоди (наприклад, психологічних страждань), що ґрунтується на обставинах переміщення і позбавлення майна; компенсацією втрачених доходів і додаткових витрат у результаті відсутності доступу до залишеної нерухомості та майна; компенсацією за незаконне знищення або пошкодження нерухомого майна або компенсацією втрат значного обсягу рухомого майна, яке відноситься до дії або бездіяльності суб'єктів владних повноважень (Резолюція ПАРЄ 1708(2010) «Вирішення майнових питань біженців і внутрішньо переміщених осіб», 2010).

Ці положення закріплені також практикою ЄСПЛ у справах *Доган та інші проти Туреччини* (*Dogan and others v. Turkey*), *Сакхінадзе та інші проти Грузії* (*Saghinadze and others v. Georgia*), *Гульмамалдова проти Азербайджану* (*Gulmammadova v. Azerbaijan*), *Радановіч проти Хорватії* (*Radanovic v. Croatia*), *Ксенідес-Арестіс проти Туреччини* (*Xenides-Arestis v. Turkey*).

На наш погляд, є сенс акцентувати також увагу науковців на відсутності в українському законодавстві закріплення дефініції «жертва збройного конфлікту» в тому обсязі, який відповідав би нормам міжнародного права. На сьогодні жертви збройного конфлікту згадані лише в наказі Міністерства оборони 2017 року як простий перелік осіб, до яких належать поранені та хворі; особи, які потерпіли корабельну аварію (аварію літального апарата); безвісно відсутні особи; загиблі (померлі); військовополонені або інші особи, свобода яких обмежена у зв'язку зі збройним конфліктом; цивільні особи, які знаходяться в районі воєнних дій та на окупованій території [9].

У той же час документи ООН містять ґрунтовне визначення жертв грубих порушень міжнародних норм в області прав людини і серйозних порушень міжнародного гуманітарного права. Такими, наприклад, вважаються «... особи, які понесли збитки індивідуально або колективно, включаючи фізичний або психічний шкоду, душевне страждання, матеріальні втрати або істотне обмеження їх основних прав, у результаті дій або бездіяльності, які є грубими порушеннями міжнародних норм в області прав людини або серйозними порушеннями міжнародного гуманітарного права». Під «жертвою» може розумітися також прямий член сім'ї або утриманець безпосередньо постраждалої особи, а також особи, яким при втручанні з метою надання допомоги або запобігання подальших порушень було завдано збитків» [10].

Підхід експертів ООН, на наш погляд, може бути застосований Україною під час нормативного закріплення категорії жертв збройного конфлікту в національному правовому полі.

Міжнародний досвід відшкодування збитків жертвам конфлікту [11].

Індонезія вирішила надати землі сільськогосподарського призначення та необхідні засоби для сприяння реінтеграції в суспільство колишніх комбатантів, виплатити компенсації політичним в'язням і постраждалим цивільним особам. Урядом гарантується, що постраждалі від конфлікту громадяни отримають також роботу, а в разі втрати працездатності – відповідні виплати в рамках системи соціального забезпечення.

У *Колумбії* законом «Про жертв» (2011 р.) також була запроваджена процедура реституції земель для жертв конфлікту, яку мають реалізовувати нові державні агенції – Агенція з підтримки постраждалих та Агенція з реституції земель.

Судан заснував Комісію з відновлення та розселення у Дарфурі, яка мала розробити прості, доступні, прозорі та реалістичні процедури відшкодування збитків. Реалізація процедур покладається на незалежну комісію з розгляду позовів жителів Дарфура на отримання компенсації збитків від конфлікту. Перелік збитків включає фізичні і психічні травми, нервові потрясіння, людські та економічні втрати.

Уряд *Республіки Філіппіни* вирішив виділити не менш 8 млрд. філіппінських песо (150 млн. \$), а також кошти, отримані від продажу незаконно придбаних Маркосом багатств (684 млн. \$), які будуть депоновані в доларах США. Із цієї суми уряд зобов'язався надавати відшкодування жертвам порушень прав людини, допущених під час дії воєнного стану. Пріоритет надається позивачам, які виграли судові справи з прав людини проти Маркоса. Цій категорії позивачів гарантуються виплати без зволікань і в повній формі.

Грузія після збройного конфлікту прийняла закон про реституцію та компенсацію власності на території Грузії жертвам конфлікту у колишньому регіоні Південна Осетія (2006). Згідно із цим законом ВПО отримали право на реституцію нерухомого майна, що залишилося на окупованих територіях. При цьому це право передається у спадок. Уряд Грузії розробив програму надання житла для ВПО, яка включала можливість приватизації ВПО житла, у якому вони проживають протягом тривалого часу; переселення ВПО до відновлених чи новозбудованих будинків або надання одноразової компенсації у розмірі 10 тис. доларів США; можливість придбання житла у сільській місцевості; викуп державою житла з приватної власності та передача його у власність ВПО.

Азербайджан – згідно з Державною програмою поліпшення життєвого рівня і створення робочих місць для біженців і ВПО були побудовані 82 тимчасових поселення з соці-

ально-технологічною інфраструктурою, якою користуються 180 000 вимушених переселенців (25,7% від загальної кількості).

Молдова – рішенням уряду були закріплені суми компенсації особам, які постраждали в результаті збройного конфлікту: для пошкоджених будівель – в межах реального збитку за вирахування витрат на будівельні матеріали, надані громадянам місцевими органами влади безкоштовно; для предметів домашнього господарства – в межах заявленого збитку, але не більше 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (на одну сім'ю); для транспортних засобів – відповідно до встановленого обсягу збитків в межах 400 тисяч рублів. Компенсація була виділена за рахунок коштів державної страхової компанії, навіть якщо майно не було застраховане.

Уряд *Хорватії* виділив допомогу кожному потерпілому з розрахунку 35 кв. м на власника будинку і 10 кв. м на члена сім'ї одночасно з централізованим відновленням усіх систем життєзабезпечення цивільного населення.

Боснія і Герцеговина – в рамках програми альтернативного житла житло надавалося в різних об'єктах державної власності – порожніх готелях, туристичних базах, центрах тимчасового розміщення, в будинках, реконструйованих державою або за участю міжнародної допомоги. Як окремі підходи були також використані: оренда управліннями житлового господарства приватних приміщень; надання ділянок землі і будівельних матеріалів; введення в дію нових житлових будинків.

Національні механізми відшкодування збитків жертвам конфлікту.

Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (2014 р.) був прийнятий для вирішення житлових проблем ВПО. Ним було закріплено, що місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, у межах наданих їм повноважень, повинні забезпечити надання ВПО соціального житла або житлових приміщень із фонду житла для тимчасового проживання. Проте законом не передбачено жодних спрощених правових механізмів отримання ВПО соціального житла або житлових приміщень із фонду житла для тимчасового проживання.

Кодекс цивільного захисту України (ст. 86) надає ВПО право на компенсацію за пошкоджене/зруйноване житло за певних умов, але одночасно в Державному бюджеті України відсутній механізм виділення таких коштів. Наявність цього правового бар'єру в сукупності з неефективністю судової системи не дозволяє більшості жертв конфлікту вимагати відшкодування збитків за допомогою формальних процедур. Як результат, до ЄСПЛ подано близько 4000 індивідуальних скарг стосовно порушення майнових прав цивільного населення.

Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» у 2017 р. доповнили 16 категоріями осіб, які могли потребувати реабілітаційних послуг – це військовослужбовці, резервісти Збройних Сил України та військових формувань, персонал правоохоронних органів, Служби зовнішньої розвідки України тощо, які брали безпосередню участь в Антитерористичній операції, перебуваючи безпосередньо в районах її проведення.

Органами влади розроблено декілька законодавчих ініціатив щодо компенсаторних механізмів жертвам конфлікту, основними з яких можна вважати такі:

– законопроект № 6472 від 18.05.2017 про надання житлової допомоги громадянам України, житло яких було зруйноване (знищене) або пошкоджене внаслідок збройної агресії держави-агресора. Ним пропонується: визначити розмір та порядок виплати житлової допомоги; здійснити виплати населенню у вигляді житлової допомоги, для часткового фінансування вартості будівництва та придбання житла замість знищеного, капітального ремонту пошкодженого житла; визначити отримання житлової допомоги за умови, що громадяни України не мають у своїй власності іншого придатного для проживання житла на момент звернення до компетентних органів з метою отримання такої допомоги;

– законопроект № 2167 від 18.02.2015 про внесення змін до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (щодо компенсації вартості пошкодженого майна), яким передбачається право ВПО на відшкодування шкоди та ком-

пенсацію вартості майна, залишеного нею на території адміністративно-територіальної одиниці, з якої здійснено внутрішнє переміщення, у випадку завдання шкоди цьому майну.

Робочою групою та Координаційною радою при Офісі омбудсмана спільно з УГСПЛ розроблено законопроект «Про засади державної політики захисту прав людини в умовах подолання наслідків збройного конфлікту» (не зареєстрований). Законопроект пропонує реалізувати широкий спектр захисту жертв конфлікту шляхом системного та поетапного запровадження механізмів перехідного правосуддя в діяльність центральних та місцевих органів влади.

Робочою підгрупою з питань житла, реституції, компенсації за втрачену власність міжвідомчої Робочої групи з удосконалення національного законодавства стосовно захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб, створеною при Міністерстві з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України (16-17 рр.), за технічної підтримки Проекту Ради Європи «Посилення захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб в Україні», імplementованого в межах Плану дій Ради Європи, для України 2015–2017 рр. розроблені основні положення ще трьох законопроектів: «Про реституцію майна та виплату компенсацій внутрішньо переміщеним особам, біженцям та іншим потерпілим особам»; «Про захист житлових прав внутрішньо переміщених осіб та інших потерпілих осіб»; «Про додаткові заходи щодо захисту житлових прав осіб в умовах настання особливих обставин».

В Україні діють загальнодержавні програми отримання житла «Доступне житло» та «Власний дім», проте в них ВПО є не першочерговою, а лише однією з категорій осіб, що мають право брати в них участь. До того ж зазначені програми не є ефективними для вирішення житлового питання ВПО через високу ціну за 1 кв. м. житла та недостатнє фінансування програм («Доступне житло»), надання житла переважно в сільській місцевості («Власний дім»). Наявність декількох нормативних актів, які передбачають право на компенсацію за пошкоджене/зруйноване житло, також не сприяють виправленню ситуації, оскільки в державному бюджеті досі відсутній механізм виділення коштів для здійснення такої компенсації.

Висновки. Аналіз правових підстав надання допомоги жертвам конфлікту, а також наявних механізмів компенсації жертвам їх майнових втрат дозволяють констатувати, що в Україні відсутні:

- комплексна державна стратегія соціального захисту цивільних осіб, постраждалих унаслідок бойових дій;
- централізована система обліку втрат, понесених у зв'язку зі збройним конфліктом, що призводить до неможливості оцінити масштаб втрат та розрахувати необхідний розмір допомоги жертвам конфлікту;
- державний реєстр пошкодженого/зруйнованого нерухомого майна;
- механізми ефективного розслідування та судового вирішення справ за фактами спричинення шкоди внаслідок збройного конфлікту;
- оцінка житлових потреб ВПО та спеціальні загальнодержавні програми виключно для ВПО, які створювали б можливості придбання у власність, отримання пільгового кредитування, оренди на пільгових умовах чи іншим чином отримання житла.

З урахуванням викладеного авторами підтримуються пропозиції чисельних неурядових та міжнародних організацій, реалізація яких здатна надати жертвам збройного конфлікту необхідні гарантії захисту їх майнових прав, а також запровадити ефективні механізми соціального захисту. Серед найбільш актуальних можна виокремити такі пропозиції [12–15]:

Верховній Раді України:

- ініціювати опрацювання, спільне обговорення з громадянським суспільством, з наступним вирішенням питання щодо реєстрації та розгляду законопроектів «Про засади державної політики захисту прав людини в умовах подолання наслідків збройного конфлікту», «Про реституцію майна та виплату компенсацій внутрішньо переміщеним особам, біженцям та іншим потерпілим особам»; «Про захист житлових прав внутрішньо переміще-

них осіб та інших потерпілих осіб»; «Про додаткові заходи щодо захисту житлових прав осіб в умовах настання особливих обставин»;

– ініціювати доповнення до ст.7 Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» абзацом 4 наступного змісту: «Для забезпечення держави інформацією про людські і матеріальні втрати, понесені від збройної агресії Російської Федерації, як на підконтрольній території, так і на окупованій Російською Федерацією території створюється і функціонує Державний реєстр осіб і майна, що постраждали внаслідок збройного конфлікту. Порядок роботи цього реєстру встановлюється Кабінетом Міністрів України»;

– прискорити розгляд законопроектів № 6472 від 18.05.2017 про надання житлової допомоги громадянам України, житло яких було зруйноване (знищене) або пошкоджене внаслідок збройної агресії держави-агресора; № 2167 від 18.02.2015 про внесення змін до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (щодо компенсації вартості пошкодженого майна).

Кабінету Міністрів України:

– невідкладно запровадити введення національного реєстру даних щодо кількості цивільних осіб, які набули порушень здоров'я внаслідок поранень, контузії, каліцтва чи іншого захворювання, спричиненого бойовими діями чи їх наслідками;

– розробити механізм встановлення причинно-наслідкового зв'язку між захворюванням цивільної особи та подіями збройного конфлікту, з наступним переглядом відповідних виплат за рахунок загальнообов'язкового державного соціального страхування;

– запровадити порядок надання послуг із психологічної реабілітації та допомоги цивільним особам, які постраждали внаслідок збройного конфлікту, і їхнім сім'ям;

– забезпечити вільний доступ внутрішньо переміщених осіб до їхніх накопичень у банківських установах та гарантувати їм право доступу до їхніх коштів без обмежень або дискримінації;

– заснувати спеціальний реєстр втраченої або покинутої власності внутрішньо переміщених осіб, біженців та інших цивільних осіб, постраждалих внаслідок конфлікту, включаючи документування будь-якого продажу такої власності, та отримувати від ВПО інформацію про обставини продажу з метою виявлення випадків продажу під примусом;

– заснувати незалежну, прозору та недискримінаційну процедуру документування, розслідування та перевірки права власності та інших майнових прав на житло, землю та інше майно;

– заснувати незалежні, прозорі та недискримінаційні процедури та механізми реституції прав на житло, землю та майно, включаючи належність рухомого та нерухомого майна з метою забезпечення проведення у майбутньому реституції або виплати компенсації;

– розробити процедуру виплати адекватної компенсації у випадках, коли реституція є неможливою;

– здійснити оцінювання житлових потреб ВПО, ініціювати нові державні цільові програми або внесення змін до існуючих цільових програм, з одночасною розробкою уніфікованої методики розподілу соціального та тимчасового житла з урахуванням критерію вразливості ВПО як окремої категорії осіб;

– створити Національний центр інформації і документації про жертв збройного конфлікту на сході України, який об'єднає всі існуючі державні реєстри з наданням доступу державним органам до реєстрів, які вони уповноважені вести, можливостями обміну даними за запитом, обробки даних за всіма реєстрами та засобами захисту персональних даних;

– звернутися за спеціалізованою технічною допомогою та співпрацею до відповідних міжнародних установ щодо відновлення житла, землі, та іншого майна та щодо кращих практик та досвіду із цих питань, набутих країнами – членами Ради Європи.

Місцевим органам влади – розробити обласні житлові програми для ВПО та запровадити конкретні рішення на місцевому рівні, які б надавали можливості для ВПО придбати житло на умовах співфінансування з обласних бюджетів або орендувати житло (виведення

житлових об'єктів, в яких мешкають ВПО, з фондів тимчасового житла для передачі їх в оренду чи у власність ВПО; переведення об'єктів нежитлового фонду у житловий з метою їхньої подальшої реконструкції під жилі приміщення для розміщення ВПО тощо).

Список використаних джерел:

1. Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини. Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 листопада 2018 року – 15 лютого 2019 року. URL : https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/ReportUkraine16Nov2018-15Feb2019_Ukrainian.pdf.
2. Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 серпня – 15 листопада 2017 р. Управління Верховного комісара ООН з прав людини. URL : http://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/UAReport19th_UKR.pdf.
3. Донбас. Аксиомы реинтеграции. URL : https://zn.ua/internal/donbass-aksiomy-reintegracii-265826_.html.
4. Оцінка ситуації в Донбаському регіоні України. Стратегічні та оперативні рекомендації для підготовки Стратегії USAID в галузі співробітництва в цілях розвитку на період з 2017 по 2022 рік. Київ, 24 квітня 2017 р. URL : <https://helsinki.org.ua/articles/otsinka-sytuatsiji-v-donbaskomu-rehioni-ukrajiny-stratehichni-ta-operatyvni-rekomendatsiji-dlya-pidhotovky-stratehiji-usaid-zi-spivrobitnytstva-u-haluzi-rozvytku-na-2017-2022-roky/>.
5. Донбас після війни. Бачення правозахисників. URL : <https://m.tyzhden.ua/publication/212783>.
6. Збитки від конфлікту на Донбасі досягли 50 мільярдів доларів – Міноборони. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/news/28595287.html>.
7. Реабілітація жертв конфлікту. Чи пропонує держава щось, крім встановлення інвалідності та милиць? / Б. Мойса ; за ред. О. Павліченка, О. Мартиненка / Українська Гельсінкська спілка з прав людини. Київ, 2018. 64 с. URL : <https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2018/12/Reabilitatsiya-zhertv-vijny.pdf>.
8. Отримання компенсації за майно, яке було пошкоджено або зруйновано через воєнні дії під час збройного конфлікту на Сході України: Прогалини та можливості. Березень-жовтень 2018. URL : https://www.nrc.no/globalassets/pdf/reports/0.2-pursuing-compensation-for-properties-damaged-or-destroyed-as-a-result-of-hostilities-in-the-armed-conflict-in-eastern-ukraine-gaps-and-opportunities/nrc-study_pursuing-compensation-for-damaged-or-destroyed-property_ukr.docx.pdf.
9. Наказ Міністерства оборони України 23.03.2017 № 164 «Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17>.
10. Резолюція ООН A/RES/60/147 «Основні принципи і керівні положення, що стосуються права на правовий захист і відшкодування збитку для жертв грубих порушень міжнародних норм в області прав людини і серйозних порушень міжнародного гуманітарного права», 2006. URL : <https://undocs.org/ru/A/RES/60/147>.
11. «Закордонний досвід забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб та компенсації за пошкоджене/зруйноване житло». Технічна робоча група з питань житла, землі та майна, Shelter Cluster Ukraine, за підтримки Проекту Ради Європи «Посилення захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб в Україні». 2017. URL : <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/foreignexperiencehousingforidps-integrated-ukr.pdf>.
12. Вдосконалення національного законодавства України стосовно захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб / Проект Ради Європи «Посилення захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб в Україні» в межах Плану дій Ради Європи для України 2015–2017, 2016. URL : <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDSTMContent?documentId=0900001680693ca7>.
13. Аналітичний огляд регіональних програм щодо забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб / БФ «Право на захист» за підтримки Агентства ООН у справах біжен-

ців (UNHCR), 2018. URL : http://vpl.com.ua/wp-content/uploads/2018/11/UA_IDPs_housing-programs_review.pdf.

14. Напрацювання Робочої підгрупи з питань житла, реституції, компенсації за втрачену власність міжвідомчої Робочої групи з удосконалення національного законодавства стосовно захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб, створеною при Міністерстві з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України (2016–2017 рр.), за технічної підтримки Проекту Ради Європи «Посилення захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб в Україні», імплементованого в межах Плану дій Ради Європи для України 2015–2017 рр.

15. Victims of the Armed Conflict in Eastern Ukraine in 2014–2018, part 1 / Kharkiv Human Rights Protection Group, public organization «Mirnyy Bereg» in the framework of the activity of CivilM+ platform, 2019. URL : <https://civilmplus.org/en/publications/victims-of-the-armed-conflict-in-eastern-ukraine-in-2014-2018-part-1/>.

БРИТАНСЬКА О. В.

аспірант

(Міжрегіональна академія управління персоналом)

УДК 343.85

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-3-2-24>

ЗАПОБІГАННЯ ПЕНІТЕНЦІАРНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ

У статті досліджено поняття пенітенціарної злочинності неповнолітніх в Україні. Охарактеризовано сутність запобігання злочинності загалом та роз'яснено значення запобігання пенітенціарній злочинності неповнолітніх зокрема.

Ключові слова: пенітенціарна система, злочинність неповнолітніх, запобігання, кримінологія.

В статье исследовано понятие пенитенциарной преступности несовершеннолетних в Украине. Охарактеризована сущность предупреждения преступности в целом, и разъяснено значение предотвращения пенитенциарной преступности несовершеннолетних в частности.

Ключевые слова: пенитенциарная система, преступность несовершеннолетних, предотвращение, криминология.

The article deals with the concept of juvenile delinquency in Ukraine. The essence of prevention of crime in general and the importance of preventing juvenile penitentiary crime, in particular, are described.

Key words: penitentiary system, juvenile delinquency, prevention, criminology.

Вступ. Сучасні держави світу реалізують свої намагання щодо якомога глибшого дослідження всіх способів ефективного утвердження та укріплення функціонування інституту прав і свобод людини і громадянина. Для сучасної світової спільноти запобігання злочинності

